

FÓKUSZBAN A SPORTTUDOMÁNY ÉS A TESTNEVELÉS

Focus on Sports Science and Physical Education

**Sportszakmai tanulmány-,
és szakkikk gyűjtemény**

**Studies and abstracts from the area
of sports sciences research**

**László Ferenc Sporttudományi Kutatóműhely
IV. kötet**

RENDSZERESEN SPORTOLÓ ÉS NEM SPORTOLÓ SZÜLŐK ELVÁRÁSAI A TESTNEVELŐ TANÁROK FELÉ

Erdész Ákos¹ – Vári Beáta²

*¹⁻²Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Testnevelési és Sporttudományi Intézet*

1 Bevezetés

A mindennapos testnevelés bevezetését követően, a testnevelő tanárok felé az elvárások nagyok maradtak. Az egészséges életmódra nevelésben a szülőkkel közös kooperációban kell irányt mutatni. A mindennapos találkozás során a testnevelő még nagyobb hatással van a diákok szemléletének alakításában. A tanár feladata, hogy igényt alakítson ki a mozgás iránt a fiatalokban. A szülők alkotják az első szociális közeget, amelyből a gyerekek jönnek és magukkal hozzák a felnőttektől látott szokásaikat, viselkedéseiket. A szülők sportrekreációs szokásai példát adnak: ezek általában olyan aktivitásokat jelentenek, melyek a sportra és a rekreációra egyaránt jellemző tulajdonságokkal bírnak (Győri és mtsai 2014). Amennyiben a szülőknek sikerül a fizikai aktivitás iránti pozitív attitűdöket kialakítaniuk a gyerekekben és pozitív élményekkel gazdagítani őket a mozgás terén, úgy az iskolában a testnevelő könnyebben tud eredményesebb munkát végezni a diákokkal.

A közoktatásba kerülő diákok sportolási szokásai ennek ellenére elkeserítőek (Keresztes, Pluhár és Pikó, 2003). Miközben az általános iskolások körében a sport a gyerekek életének fontos részét kellene, hogy képezze, az életkor előrehaladtával az aktivitási szint csökkenését figyelhetjük meg (Földesiné és mtsai., 2010). Ezért is van nagy szerepe a pozitív szülői mintának.

Kocsis (2000) kutatásából az derül ki, hogy a diákok a testnevelés órát a legkedveltebb tantárgyak közé sorolják. Viszont a testnevelés tantárgy népszerűségének ellenére Gombocz (1999) rámutatott arra is, hogy a testnevelő tanárok véleménye szerint ez a népszerűség hanyatlik, főleg a középiskolás diákok körében. Így elmondható, hogy a testnevelés óra feltétel nélküli népszerűségének vége szakadt, szükség van az megújulásra. Hamar és munkatársai (2012) összehasonlító vizsgálata szignifikáns eltéréseket mutatott ki a testnevelés és sport, illetve a következő független változók között: nemi hovatartozás, életkor és területi egység. Ugyanez a kutatás igazolta továbbá, hogy a testnevelés tantárgy népszerű, és a tantárgyat illető pozitív

visszacsatolás leginkább a 11-14 éves korosztályban jelenik meg. Nemi, életkori és területi jellegzetességeket is kimutatnak. Ilyen eredményeket más tantárgyakhoz hasonlóan is tapasztaltak. A tanulók pozitív attitűdjének kialakulásában a tanár személyiségének és tantárgy jellegének döntő szerepe van. Báthory (1989) kötődésvizsgálata rámutat arra, hogy a diákok mely tantárgyakat kedvelik jobban, vagy kevésbé. Az általános iskolások, de még a középiskolások között is kiemelkedik a testnevelés kedveltsége. Ez a tantárgy pozitív jellege miatt alakul ki a diákokban. Az idő előrehaladtával ez a kötődés hanyatlik. Egy a szülők körében végzett reprezentatív kutatásban (Borbély, 2014), azt vizsgálták a kutatók, hogy a szülők mennyire tartják fontosnak a mindennapos testnevelés bevezetését, hogyan változik meg a testnevelő szerepe a gyerekek sportolási szokásainak kialakulásában, illetve mennyire tartják fontosnak, hogy gyermekeik kedveljék a testnevelés órákat. A 73%-os arány hatalmas és ez egy korábbi vizsgálathoz képest növekedett, hiszen 66% volt ugyanez az érték Neulinger (2007) adatait vizsgálva. Ezek az adatok továbbra is azt bizonyítják, hogy a testnevelést a szülők fontosnak tartják és az elvárások semmiképpen nem csökkentek a testnevelők felé, sőt még inkább fontosabb lett a minőségi testnevelés órák tartása (Révész és Csányi, 2015).

Fontos az is, hogy a testnevelők mennyire hangsúlyozzák az egészséges életmódot, hiszen a család mellett az oktatási intézmények is fontos szerepet játszanak a sportszocializáció folyamatában (Földesiné et al, 2010). Lannert (2010) tanulmányában leírja, hogy a pedagógusok motiválatlanok alacsony presztízsük miatt, miközben szerepük egyre fontosabbá válik egy tudás alapú társadalomban. A lakosság egyharmada gondolta úgy, hogy a pedagógusoknak nagy szerepe van abban, hogy Magyarország sorsa hogyan alakul. Ugyanebből a kutatásból azonban az is kiderült, hogy az oktatás és a pedagógusok megítélése 2002 óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. Továbbá fontos kimenet az is, hogy a pedagógusok túlterheltnek érzik magukat és továbbra sem derülátóak a jövőt illetően.

2. Célok

Kutatásom célja, hogy feltárjam a testnevelőkről alkotott jelenlegi képet. Azt vizsgálom, hogy a szülők, milyen mértékben várják el a testnevelőtől, hogy egészséges életmódra nevelje a gyermekeiket, illetve milyen elvárásokat tűznek ki a közoktatásban, társadalomban, a testnevelők felé. Feltételezem a szülők és gyermekeik sportolási szokásaiból, hogy a rendszeresen sportoló szülőknek nagyobb elvárásai lesznek a testnevelés óra és a testnevelő felé, illetve akik rendszeresen sportolnak idősebb korukban is, azoknak a gyerekei is gyakrabban fognak járni sportolni és kevesebb lesz köztük az inaktív.

Vizsgálom azt, hogy hogyan viselkedjen és nézzen ki egy ideális testnevelő vagy éppen, hogyan épüljön fel egy tökéletes testnevelés óra a szülők szem-
szögéből. Hogyan függnek össze a közoktatási elvárások az intézményi vagy
szülői elvárásokkal.

Kérdéseim, amelyekre választ keresek kutatásomban:

- A rendszeresen sportoló szülők gyerekei gyakrabban sportolnak, mint az inaktív szülők gyerekei?
- Sportoló és nem sportoló szülők szerint a testnevelés órán milyen mértékben fáradjon el a gyermek? A szülőknek milyen elvárásai vannak a testnevelő tanárral szemben?
- A szülői megítélés szerint milyen legyen egy ideális testnevelés óra?
- A testnevelő vagy a szülő feladata az egészséges életmódra nevelés?
- Találunk eltérést a sportoló és nem sportoló szülők között a testnevelés fontosságának megítélésében?
- Egyetértenek a szülők a mindennapos testnevelés bevezetésével?

Az alábbi hipotéziseket állítottam a szakirodalmi áttekintésem és a kérdőív összeállítása közben:

H1: Azoknak a szülőknek a gyermekei között, akik heti rendszerességgel járnak el szabadidejükben sportolni, gyakoribb lesz a sportolási tevékenység. A nem aktív szülők gyerekei között többen lesznek az egyáltalán nem sportolók.

H2: A szülői elvárások a testnevelés óra intenzitásával kapcsolatban nagyon eltérőek. Többségük azt szeretné, hogy gyermeke kis mértékben vagy közepesen fáradjon csak el. A sportoló szülők elvárásai nagyobbak lesznek a nem sportolóknál.

H3: A testnevelést a szülők ugyanolyan fontosnak tartják, mint más tantárgyat.

H4: Véleményem szerint a szülők döntő többsége a testnevelőre hárítja az egészséges életmódra nevelés feladatát.

H5: A szülők többsége támogatja a mindennapos testnevelést.

3. Minta és módszer

A válaszadók egy általam szerkesztett online kérdőívet töltöttek ki. A 168 kérdőívből 138 volt értékelhető, így a válaszadási arány 82%-os. A kutatásban csak azok vehettek részt, akiknek gyermekei a közoktatás keretein belül

jelenleg is tanulnak. A kutatásomban, hozzáférés alapú mintavételt alkalmaztam. A mintába bekerült szülőket a Facebookon, különböző szülői munkaközösségi csoportokban vagy egy osztályba járó gyerekek szüleinek csoportjában találtam meg. Szám szerint 17 csoportot kerestem fel az internet segítségével, és minden csoportban az adminok felkeresését követően, a beleegyezésükkel osztottam meg a kérdőívet. A kitöltőknek összesen 26 kérdésre kellett választ adniuk, amelyeket három nagyobb csoportra lehet bontani. Az elsőben a szülők és gyermekeik sportolási szokásaira kérdeztem rá, a másodikban a diákok és a szülei mindennapos testneveléshez való hozzáállását kutattam. Ide tartoznak még a szülőkre irányuló kérdések, mint például, hogy mennyire tartja fontosnak a testnevelést más tantárgyakhoz képest. A harmadik részben kizárólag a szülők, testnevelők felé támasztott elvárásaira kérdeztem rá, úgy mint, hogy milyen legyen egy ideális testnevelő és testnevelés óra, mennyire jelenjen meg az egészségtudatos életvitel a testnevelés órán. A kérdőívben két kérdésben fejthette ki véleményét saját szavaival a szülő, a többi kérdésnél Likert- skálán adhatott meg válaszokat. A szülők átlag életkora 40,03 év (szórás: 4,03 év). A válaszadók 31%-a férfi, 69%-a nő volt. A kutatás során „sportoló szülő”-ként azokat tekintettem, akik szabadidejükben hetente legalább 3 órát töltenek valamilyen testmozgással. A kérdőívek kitöltése név nélkül történt, bárki részt vehetett a kutatásban, akihez eljutott az kérdőívhez vezető internetes link (a kérdőívhez tartozó link: <http://goo.gl/forms/4f75lJQyLn>), amely 2016. január 12-25. között volt elérhető. Az eredményeket az IBM SPSS 22.0 programcsomaggal elemeztem.

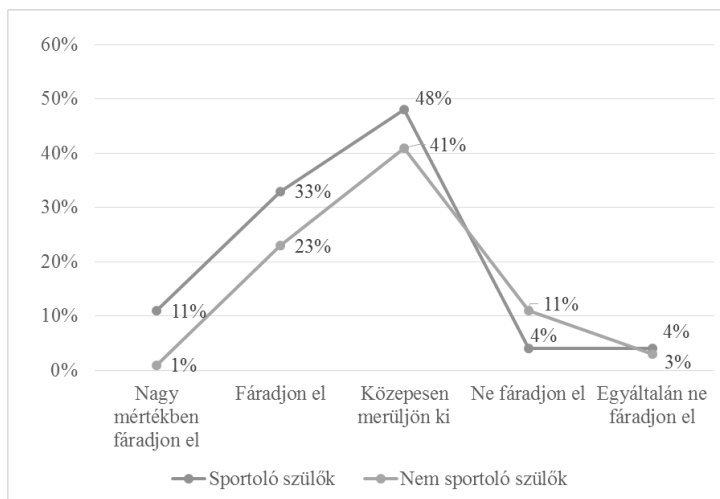
4. Az eredmények bemutatása

A sportolási szokásokat vizsgáló kérdésekre adott válaszok alapján a válaszadók 3,6%- a naponta, 25%-a hetente több alkalommal, 25%-a heti rendszerességgel, 9%-a pedig havi rendszerességgel sportol, míg a kitöltők 37%-a nem sportol. A gyerekek sportolási szokásai a kötelező tanórákon kívül azt mutatják, hogy naponta 13%, hetente több alkalommal 55%, heti rendszerességgel 18%, havi rendszerességgel pedig 4% sportol, míg 9% nem sportol. Heti rendszerességgel tehát 77 fő sportol, inaktív pedig 61 fő. A kutatásom során ezt a két csoportot nevezem majd a továbbiakban, sportoló és nem sportoló szülőknek. A kettéosztott szülői társaság gyerekeinek tanórán kívüli sportolási szokásait is elemeztem. A naponta sportoló szülők gyerekei (14%) nagyobb százalékban sportolnak mindennap, mint a nem sportoló szülők gyerekei (11%). Az inaktív szülők gyerekeinek 15%-a nem sportol egyáltalán és 8% végez gyenge fizikai aktivitást a szabadidejében, ez összesen 22%. Ezzel ellentétben a sportoló szülők gyerekeinek 10%-a mutat gyenge fizikai

aktivitást. A χ^2 próbán kapott eredményem 0,02, ami kevesebb, mint 0,05. Ebből következik, hogy elvetem a nullhipotézist, azaz nem egyenlők az eredmények a különböző csoportokban. A Pearson's R korrelációs vizsgálat 0,153-as értéket mutat. Ez azt jelenti, hogy gyenge pozitív korreláció van a szülők sportolási szokásai és a gyermekek sportolási szokásai között. Tehát ha a szülő is sportol, akkor a gyerek is sportolni fog. A szignifikancia azonban $p=0,002$, ami nagyobb 0,001-nél, ezért az eredményem nem tekinthető szignifikánsnak, csupán tendenciaszerű eredmények figyelhetők meg. A Cramer's V korrelációs vizsgálatnál a $p=0,000$ ami kisebb mint 0,001 ami bizonyítja, hogy nincs szignifikáns kapcsolat a két változó között.

A szülők szerint mennyire fáradjon el gyermeke a testnevelés órán?

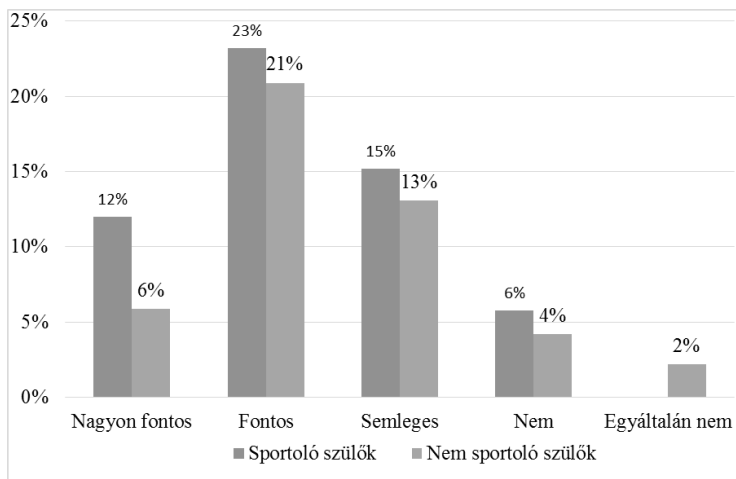
A következő kérdésem arra irányult, hogy miként vélekednek a szülők (mindkét csoport) arról, hogy milyen mértékben kell fárasztónak lennie egy testnevelés órának. A gyakran sportoló szülők 11%-a várja el, hogy nagy mértékben fáradjon el az órán gyermeke, míg a nem sportoló szülők csupán 1%-a várja el ugyanezt. Az 1. ábrán látható, hogy a sportoló szülők magasabb százalékban várják el a testnevelés órán a nagyobb fizikai terhelést, mint a másik csoport tagjai. A 138 főből 5-en választották azt, hogy egyáltalán ne fáradjon el gyermekük a testnevelés órán, ebből 3-an (4%) a sportoló szülők közül és 2-en (3%) a nem sportolók közül. A χ^2 -teszten kapott szignifikancia $p=0,013$. Ez kisebb, mint 0,05 ezért elvetjük a nullhipotézist, tehát az eredmények a különböző csoportokban nem egyenlők. Ugyan ezen a próbán a Pearson's R szignifikancia értéke $p=0,013$, ami nagyobb, mint 0,001 ezért az eredményem nem szignifikáns. A sportoló szülők átlag válasza 3,433, míg a nem sportoló szülőké 3,063.

12. ábra: Mennyire fáradjon el gyermeke a testnevelés órán?

Mennyire tartják fontosnak a szülők a testnevelést más tantárgyhoz képest?

Az eredmények alapján a szülők többsége (44%) az átlagnál fontosabbnak tartja a testnevelést más tantárgyakhoz képest. Emellett a kitöltők 18%-a véli úgy, hogy a testnevelés a legfontosabb tantárgy. Kiemelkedik, hogy azok közül, akik a legmeghatározóbbnak tartják, 68% sportoló szülő. Az összes megkérdezett közül 36-an, azaz 28% egyformán kezeli más tantárgyakhoz viszonyítva a testnevelést. 10%-uk nem tartja annyira fontosnak és 3 fő (2%) egyáltalán nem tartja annak. A 3 fő közül egyik sem sportol vagy sportolt korábban. A legnagyobb válaszadási arányt a sportoló szülők érték el az „átlagnál fontosabb” válaszukkal, ugyanis 23%-uk választotta ezt az opciót. A χ^2 -próban kapott értékem $p=0.038$. Ez nagyobb, mint 0,001, ezért elvettem a nullhipotézist, tehát az eredmények nem egyenlők a különböző csoportokban. Ugyan ezen a próban a Pearson's R 0.088-as értéket mutat, ami azt jelenti, hogy gyenge pozitív korreláció van a szülők sportolási szokásai és aközött, hogy mennyire tartják fontosnak a testnevelés órát (Tehát ha a szülő sportol, akkor fontosabbnak tartja a testnevelés órát). Viszont az eredményem nem tekinthető szignifikánsnak, mert a kapott értékem $p=0,081$, így csupán tendenciaszerű eredmények figyelhetők meg. Az összes válaszadó átlaga 3,61. A sportoló szülőké 3,73, a nem sportolóké 3,51.

13. ábra: Mennyire tartja fontosnak a testnevelés más tantárgyakhoz képest?

Egészséges életmódra nevelés kérdésköre

Az összes szülőt alapul véve, 55%-uk véleménye szerint a szülő és a testnevelő közös feladata az egészségre nevelés. A válaszok alapján megfigyelhető, hogy a szülők 37%-a kizárólag a szülő feladatának véli az egészséges életmódra nevelést, emellett csupán 8%-a gondolja, hogy csak a testnevelő feladata lenne. A sportoló és nem sportoló szülők szemszögéből is vizsgáltam a kérdést. Az SPSS-ben keresztábrás analízis segítségével szignifikanciát kerestem a szülői csoportok között. A χ^2 -teszt eredménye $p=0,271$. Ez az érték nagyobb, mint 0,05, ezért megtartjuk a nullhipotézist. Az eredmények a különböző csoportokban egyenlők. A Pearson's R teszt eredménye 0,116-os értéket vett fel, ami azt jelenti, hogy gyenge pozitív korreláció van a szülők sportolási szokásai és aközött, hogy kinek a feladatának tartják az egészséges életmódra nevelést. Viszont a szignifikancia szint $p=0,184$, ami sokkal magasabb, mint a 0,001. Ebből következik, hogy az eredmény egyáltalán nem tekinthető szignifikánsnak, de még tendenciaszerűnek sem. A medián és a módus is 3. Az összes válasz átlaga pedig 2,601.

Ideális testnevelő jellemzése

A szülőknek az általuk elképzelt ideális testnevelőt is jellemezniük kellett. A kitöltők sokféle és változatos válaszokat adtak, azonban voltak olyan elvárások, melyek szinte az összes válaszadónál megjelentek. Ezeket a válaszokat összegeztem és felsorolás szintjén tüntetem fel. A szülők 67%-a említi meg,

hogy ösztönző hatással legyen gyermekére, 39% gondolja azt, hogy életmódja legyen kifogástalan és rendelkezzen sportmúlttal, továbbá, 31%-a várja el a testnevelőtől, hogy az osztály képességeihez mértén adjon feladatokat, hogy sikerélménye legyen a diákoknak és örömmel járjanak be a testnevelés órákra. Vegye figyelembe a diákok testi adottságait és értékelje jobban a kevésbé tehetséges fiatalok erőfeszítéseit. Mindezek mellett 51%-a a szülőknek elvárja, hogy pozitív követendő példát mutasson a testnevelő.

Ideális testnevelésóra.

Az ideális testnevelés órával kapcsolatos kérdésre adott válaszok között a legtöbb szülő szerint a tanórának játékosnak kell lennie és változatosnak. Ezt a választ adták meg legtöbbször (71%). Az órák céljai és feladatai között kell, hogy szerepeljen a szabályok tanulása, csapatszellem kialakítása, kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése. Ezek mellett kiemelkedően fontosnak tartják, hogy a testnevelés órán a gyerekek megszeressék a mozgást és minél több sportággal ismerkedjenek meg. Ez azt vonja maga után, hogy több eszköz, minőségi felszerelés és tisztálkodási és öltözködési lehetőség kell biztosítani. Viszont a testnevelés órának nem csak a tanulásról és számonkérésről kell szólnia. A szülők 33%-a elveti a testnevelés órán történő osztályozási rendszert és nem tartják „fair”-nek, hogy a jó és a gyenge képességű diáknak is ugyanazokat a szintek kell teljesíteni. Megoldás lenne véleményük szerint, hogy mindenki a saját képességeihez mértén kapjon érdemjegyet. A szülők 39%-a várja el hogy, hogy a testnevelő ne erőltesse, ami nem megy a gyerekeknek. Élvezze az órát, szívesen járjon a testnevelés órára és örömmel járjon el a szabadidejében is sportolni. „Élje át a mozgás adta örömeiket!”. Az előbbi mondatot fogalmazták meg a legtöbbször (66%).

5. Összefoglalás, következtetés

A szülők és gyermekeik sportolási szokásait kutatva, a sportoló szülők gyerekei nem sportolnak gyakrabban, mint a nem sportoló szülők gyerekei. A hipotézisem nem igazolódott be, csupán tendenciaszerű képet mutat. Ennek oka lehet, hogy a szülők által közvetített egészséges életmód nincs akkora hatással, hogy követendő példának vegyék a gyermekek. Ha nem csupán heti 3 óra edzéssel tekinteném „sportolónak” a szülőt, hanem minimum 6 órával, akkor nem csak tendenciaszerű lenne az eredményem, hanem szignifikáns.

A sportoló szülők 71%-a, míg a nem sportoló szülők 72%-a egyetért a mindennapos testnevelés gyakorlatával. Feltételeztem, hogy a sportoló szülők nagyobb arányban foglalnak állást a bevezetés elfogadása mellett a nem

sportoló szülőkkel szemben. Az eredmények szerint, nincs szignifikancia a szülők sportolási szokása és a mindennapos testnevelésről alkotott pozitív megítélés között. Ebből arra következtettek, hogy az inaktív életmódot folytató szülők is tisztában vannak a sport pozitív hatásaival.

Hipotézisem nem igazolódott be, miszerint a sportoló szülők nagyobb mértékben várják el, hogy gyermeke elfáradjon a testnevelés órán. Az eredményem csupán tendenciaszerű, nem szignifikáns. A szülők válaszaiból következtetni lehet, hogy a testnevelés órán a diákok közepesen merüljenek ki. Ennek oka az lehet, hogy a szülő nem szeretné, hogy a testnevelés órán olyan mértékben fáradjon el gyermeke, hogy az azt követő tanórákon képtelen legyen koncentrálni. Emellett oka lehet az is, hogy a gyermek, délutáni sportfoglalkozáson is részt vesz és a szülő nagyobb hangsúlyt fektet arra.

A kapott eredmények alapján a testnevelést kis mértékben ugyan, de fontosabbnak tartják más tantárgyakhoz képest. Hipotézisem beigazolódott, miszerint a szülők egyformán elismerik és fontosnak tartják a testnevelést más tárgyakhoz viszonyítva. Nincs szignifikancia a sportoló és nem sportoló szülők válaszaik között. Meglepő volt látni, hogy még ha kis mértékben is, de fontosabbnak találták a testnevelés órát más tantárgyhoz képest. Korábbi kutatásokat alátámasztottam, miszerint a népszerűsége hanyatlik, de fontosságát mégis elismerik.

A szülők véleményei alapján az ideális testnevelő: jól képzett, kiváló szakember, elhivatott, gyerekorientált, nyitott az újításra, megértő, határozott, szigorú, de igazságos. Példát mutat életvitelével, nem fogyaszt alkoholt, nem dohányzik, aktívan sportol és sportmúlttal rendelkezik. A felsorolt személyiségjegyek megegyeznek a minősítési rendszerben található indikátorokkal. Ebből látni, hogy a minősítési rendszer és a szülői elvárások szorosan összekapcsolódnak és olyan szempontok alapján kell a minősítő tanárnak értékelni, melyeket a szülők is elvárnak. Kiemelném azt, hogy a szülői elvárások között a testnevelő viselkedése legyen szórakoztató, laza, hogy a gyerekek örömmel járjanak a testnevelés órára. Ez azért nehéz, mert a fegyelem megkövetelése fontos egy balesetveszélyes tantárgy esetében.

Helyesen ítélt meg, hogy az én elvárásaim tükrözni fogják a szülők véleményeit. A gyerekeknek örömet kell szerezni, rengeteg játékos feladattal a testnevelés órán. A szülők nem szeretnék azt, hogy a felméréseket szigorúan vegyék. Szeretesse meg a sportot a testnevelő és a lehető legtöbb sportágat tanítva, tegye sokoldalúvá és változatossá az órákat. Nem érkeztek olyan válaszok, melyekben a szülő elvárná a testnevelőtől, hogy sportágat ajánljon a gyerekeknek, holott a tehetséggondozás valamint a sportágválasztásban való segítség, fontos feladat. Az egészséges életmódra nevelésben a szülők és testnevelőnek szerepe közös. Mind a két oldalnak megvan a saját eszköze,

hogyan tudnak a gyerekek életminőségére hatni, de ennek a leghatásosabb módja, ha mindkét oldalról egyszerre kapják az ingereket a diákok. Nem volt olyan szülő, aki az elvárásai között megemlítette volna a testnevelő tehetségkutató, kiválasztó szerepét. A testnevelő tanárnak van a legnagyobb tehetséggondozó szerepe a sportban. Hiszen a mindennapos testneveléssel a megnövekedett óraszám miatt, több sportág kipróbálására van lehetőség. A szülőknek ezen a téren nagyobb bizalommal kell lenni a testnevelők felé és meghallgatni a tanár véleményét, ajánlását sportágválasztás esetén. Kutatásom nagy hatással volt rám, így szeretném ezt a vizsgálatot tovább folytatni és a gyerekek szemszögéből vizsgálni a testnevelőket. Fontosnak tartom a tanári motiváció feltárását is.

Irodalom

- Báthory Z. (1989): Tantárgyi kötődések vizsgálata négy tanulói korosztály körében. *Pedagógiai Szemle*. 39. 12. sz. 1162-1172.
- Borbély Sz. (2014): As parents see physical education (PE) from a representative survey's point of view. In: Karlovitz János Tibor (szerk.), *Mozgás, környezet, egészség* (9-55). Komárno: International Research Institute.
- Földesiné Szabó Gy., Gál A., Dóczi T. (2010): *Sportszociológia*. SE-TSK, Budapest
- Gombocz J. (1999): Iskolai testnevelés problémái az ezredfordulón. *Kalokagathia*, (12), 15-39.
- Győri F., Dorka P., Domokos M., Kiss G. (2014): *Rekreáció I.* Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Testnevelési és Sporttudományi Intézet, Szeged.
http://www.jgyph.hu/tamop13e/tananyag_html/tananyag_reki_1/ii2_sportrekreci_rekrecis_sport.html [2016.02.10.]
- Hamar P., Versics A., Adorján Olajos A., Karsai I. (2012): 11-18 éves magyar és erdélyi tanulók iskolai testnevelés kötődés vizsgálatának összehasonlító elemzése. *Magyar Sporttudományi Szemle*. 13.3. sz. 10-14.
- Keresztes N, Pluhár Zs, Pikó B. (2003): A fizikai aktivitás gyakorisága és sportolási szokások általános iskolások körében. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 4: 43-47.
- Kocsis M. (2000): Egy Baranya megyei iskolai tudásmérés néhány vizsgálati területéről. *Iskolakultúra*, (8), 3-13.

- Lannert J. (2010): Pedagógus 2010 kutatás. Nemzetközi kutatások a pedagógusmunka terhelés témában. Budapest: Társi-Tudok.
http://www.ttudok.hu/file/tanulmanyok/v_nemzetkozi_lj.pdf
[2016.02.12.]
- Neulinger Á. (2007): Társas környezet és sportfogyasztás. [Ph.D.értekezés].
Budapest: Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola